

היום נלמד בעזרת ה':

מכות דף ו

משנה: "על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת": כיון שכתוב בפסוק שהעדות מתקיימת בשני עדים מדוע הוצרך הפסוק לפרט שגם על פי שלושה עדים עדים מתקיימת העדות, והטעם כדי להקיש שכמו ששלושה עדים יכולים להזים שני עדים, כך שני עדים יכולים להזים שלושה עדים, ואפילו מאה עדים יכולים שני עדים להזים שנלמד מריבוי שכתוב "עדים".

רבי שמעון אומר: שנלמד מזה שכתוב גם שני עדים וגם שלושה שכמו שכשיש שני עדים זוממים אין נהרגים עד שיוזמו שניהם כך גם בשלושה עדים אין נהרגים עד שיוזמו שלושתם, ואפילו אם יש מאה עדים צריך שיוזמו כל המאה נלמד מריבוי הכתוב בפסוק "עדים".

רבי עקיבא אומר: הטעם שכתוב או שלושה עדים זה לא כדי שנקל, אלא אדרבה כדי להחמיר עליו, וללמד אותנו שאף דינו של העד השלישי הוא כמו שני העדים ויש להרוג את כולם. וממשיכה המשנה שאם אנו רואים שהתורה מענישה את הנטפלים לעוברי עבירה כאילו שאף הם עוברי עבירה, על אחת כמה וכמה שה' ישלם שכר לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה. וכן הדין שכמו שאם נמצא אחד משני העדים שהוא קרוב או פסול, עדותן בטלה כיון שנשאר רק עד אחד, כך הדין אף כשיש שלושה עדים או אפילו מאה עדים ונמצא שאחד מהן קרוב או פסול, שעדותם בטלה. ונלמד ממה שכתוב "עדים".

אמר רבי יוסי: כל הדין שאמרנו שאם נמצא אחד מהם קרוב או פסול כל העדות בטילה, ואפילו הם מאה עדים, היינו רק בדיני נפשות, אבל בדיני ממונות, אין העדות מתבטלת, ומתקיימת עם שאר העדים. ואילו רבי אומר שאין הבדל בין דיני ממונות לדיני נפשות. וגם בדיני נפשות מתבטלת העדות רק אם התרו בכל העדים, אבל כל שלא התרו בהם, אי אפשר מחמת כן לפסול כל פעם ששני אחים רואים ביחד באדם שהרג את הנפש, שאף אחד מהם לא יוכל יותר להעיד.

גמרא: אמר רבא והוא שהעידו כולם בתוך כדי דיבור: ורק כשהעידו בתוך כדי דיבור הם נחשבים לכת אחת של עדות ואין צריך להזים את כולם ולא נאמר הדין של נמצא אחד מהם קרוב או פסול. והדין של תוך כדי דיבור היינו לא שצריך שכולם יעידו בכדי אמירת שלום של תלמיד לרב, אלא גם אם כל אחד מעיד בתוך כדי דיבור של חברו, נחשב לעדות אחת.

למדנו במשנה - רבי עקיבא אומר: ומשמע במשנה

אמר ליה רב פפא לאביי: אם כן בכל פעם שמעידים על פלוני שהרג נאמר שכיון שההרג יפסול את העדות משום נוגע בדבר, ודוחה הגמ' משדובר שהרגו מאחוריו, ואינו יכול להעיד כלל. וכן אין הנרבע יכול לפסול את העדות שמעידים עליו משום שמדובר כשרבעו מאחוריו. והטעם שההורג והרובע עצמם יפסלו את העדות שהרי הם קרובים לעצמם וראו את העדות, משום שדוקא מי שרק מעיד על הדבר פוסל, ולא מי שעושה את הדבר פוסל.

*

למדנו במשנה - ואימתי בזמן שהתרו בהן אבל בזמן שלא התרו בהן מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש.

אמר רבא הכי אמרינן להו: כך שואלים את האחים האם באתם לראות או שבאתם כדי להעיד. ורק שבאו להעיד אנו אומרים שאם נמצא אחד מהם קרוב או פסול, עדותן בטילה.

איתמר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי: שקרוב או פסול, פוסל את כל העדות רק בדיני נפשות. וכן שפוסל אפילו אם לא התכוון להעיד. ואילו רב נחמן אמר שהלכה כרבי. דהיינו שקרוב או פסול, פוסל גם בדיני ממנות, וכן אינו פוסל רק אם העד הפסול התכוון להעיד.

משנה: היו שנים רואין אותו מחלון זה, ושנים רואין אותו מחלון זה: אם זה שהתרה ברוצח היה עומד באמצע, והעדים רואים אותו, הוא מצרף אותם וכולם נחשבים לעדות אחת. אבל אם כל כת לא ראתה את הרכת השניה, ולא היה מתרה שיצרף ביניהם, הם שתי עדויות, ואם אחת נמצאת זוממת הורגים אותה אפילו שיש כאן עוד כת.

רבי יוסי אומר לעולם אין נהרגין, עד שיהיו שני עדיו מתרין בו: ונלמד מהפסוק "על פי שנים עדים".

ויש שלמדו מהפסוק שצריך שיהא על פי העדים ולא שהבית דין ישמעו מפי התורגמן:

גמרא: אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב: מנין שכשאינן העדים רואים זה את זה שבדיני נפשות היא פסולה, ואין הורגים על פיה. משום שבתחילה כתוב "על פי שנים עדים יומת המת" ומדוע שוב כתוב "לא יומת על פי עד אחד". אלא הכוונה שלא יומת אפילו על פי שני עדים שהם ראו את העדות אחד אחד.

תניא נמי הכי: וכך שנינו כברייטא שצריך ששני העדים יראו זה את זה, אבל אם אחד מחלון זה והשני מחלון אחר ואין רואים זה את זה אין מצטרפים, ולא עוד אלא אפילו אם היו שני העדים רואים מאותו חלון בזה אחר זה גם כן אין מצטרפין.

קושיא: אמר ליה רב פפא לאביי: אם שניהם רואים את כל המעשה כל אחד מחלון אחר אין מצטרפים, ודאי שאם כל עד ראה רק חצי מהמעשה שראו בחלון אחד זה אחר זה שלא יצטרפו.

תירוצ: אמר ליה: שהחידוש הוא כשמעידים באחד שבעל את הערוה, שכיון שהוא מעשה אחד ארוך, ושניהם יודעים ששניהם רואים מעשה שלם, היינו אומרים שכשראו בזה אחר זה מחלון אחד יצטרפו, קמ"ל שאין מצטרפים.

אמר רבא: אם שני העדים רואים את המתרה, או שהמתרה רואה אותם, הרי הם מצטרפים להיות כת אחת של עדות אחת.

ואמר רבא: מה שאמרנו במשנה שאין צורך שההתראה תהיה מפי העדים, אלא יכול שאף אדם אחר יתרה בהם והעדים יראוהו, כן הדין שיכולה ההתראה להיות גם מפי ההרוג עצמו שמתרה ברוצח שלא להורגו. ואפילו אם שמעו העדים והמותרה את ההתראה מפי השד, גם נחשב להתראה.

אמר רב נחמן עדות מיוחדת כשירה בדיני ממונות: ואפילו אם ראו משני חלונות, שכתוב "לא יומת על פי עד אחד". ומשמע, שדוקא יומת דהיינו בדיני נפשות עדות מיוחדת פסולה, אבל בדיני ממונות, כשירה.

קושיא: **מתקיף לה רב זוטרא:** אם אנו אומרים שבדיני ממונות נחשב לעדות אחת, אם כן אף בדיני נפשות, כגון באופן שהעידו שתי כתות עדים בדיני נפשות על אדם שחייב מיתה, וכל כת העידה שראתה מחלון אחר, והוזמה כת אחת, שהדין הוא שהנאשם נהרג כיון שיש עליו עדין כת אחת שמעידה שהרג את הנפש, ואף העדים שהוזמו נהרגים, שהרי זממו להרוג את הנאשם. אבל אם אנו אומרים שלגבי דיני ממונות נחשב לעדות אחת, נאמר שגם כאן בנפשות יחשבו שתי כיתות העדים לכת אחת לקולא, כדי שלא נהרוג את העדים הזוממים, כיון שרק הם הוזמו בלא הכת השניה שנחשבת לענין ממונות ככת אחת. **ומסיקה הגמרא** שאכן דין זה קשה.

*

למדנו במשנה - רבי יוסי אומר לעולם אין נהרגין עד שיהו שני עדין מתרים בו:

קושיא: **אמר ליה רב פפא לאביי:** כיצד אנו אומרים שלרבי יוסי צריך שתהא ההתראה מפי העדים דוקא, ולא מאדם אחר. והרי שנינו שרבי יוסי אומר שאם שונא הרג את השנוא עליו, וטוען שהרגו בשוגג, אינו נאמן, מפני שהוא כמועד ומותרת מלהורגו, ובזדאי הרגו במזיד. ואם מדובר שהיתה התראה כיצד יוכל השנוא לומר שהוא הרג בשגגה.

תירוץ: **אמר ליה ההוא רבי יוסי בר יהודה היא:** ואין זה שיטת רבי יוסי. וכמו שמצינו שרבי יוסי בר יהודה סובר שחבר שבקי בדינים אין צריך התראה, לפי שלא ניתנה התראה, אלא להבחין בין שוגג למזיד, וחבר ודאי שהוא מזיד.

למדנו במשנה - דבר אחר, על פי שנים עדים, שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן.

הנהו לעוזי דאתו לקמיה דרבא: הגיעו עדים לפני רבא שדיברו בשפה זרה, ורבא העמיד לפניו תורגמן, והבינה הגמרא שעשה כן כדי שיאמרו לו מה אמרו העדים, ולכן הקשתה שהרי שנינו שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן. ותירצה שרבא הבין מה שדיברו אלא שלא ידע לדבר, ולכך לקח תורגמן כדי שיאמר להם מה רבא ענה להם.

אילעא וטוביה קריביה דערבא הוו: דהיינו אף על פי שהם היו קרובים של הערב, סבר רב פפא שהם לא נפסלו מלהעיד על ההלוואה, כיון שלגבי התובע והנתבע, שהם הלואה והמלוה הם רחוקים.

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: שגם הערב נחשב לבעל דבר, כיון שהרי כשאין מעות ללואה לפרוע את החוב, הרי המלווה הולך אחרי הערב, וכיון שהערב הוא בעל דבר בהלוואה זו, אין קרוביו כשרים להעיד עליה.